

POVIJEST SVIJETA u 19. st.

- 1765. – protestni kongres u New Yorku protiv zakona o taksama
- 1773. – napad na brodove s čajem u Bostonu
- 1774. – prvi Kontinentalni kongres u Philadelphiji – delegati 13 država donjeli zaključak o obustavi trgovanja s Engleskom te organiziranje vojske pod Georgom Washingtonom
- 1775. – zbacivanje guvernera
- svibanj 1775. – drugi Kontinentalni kongres
- 4.7. 1776. – Deklaracija nezavisnosti
- 1778. – Francuska, Španjolska, Nizozemska i Rusija podržavaju SAD
- 1783. – ugovor o miru u Versaillesu (Engleska zadržava Kanadu, ali priznaje nezavisnost SAD-a od Atlantika do Mississippija)
- 1776. i 1777. deset država donjelo nove ustave
- 1787. – ujedinjenje u saveznu državu i usvajanje ustava
- 1789. – ustav stupa na snagu
- 1812. – 1814. – drugi rat protiv Engleske (pokušaj da se osvoji Kanada) – mir u Ženevi – status quo
- 1789. – Švedski kralj Gustav III. proglasio političku i građansku ravnopravnost svih podanika
- 1772. – I. podjela Poljske
- 1791. – uvođenje konstitucionalnog uređenja
- 1792. – druga podjela Poljske – potakla ju je Rusija
- 1795. – treća dioba (Rusija sad graniči s Austrijom i Pruskom)
- 4.5. 1789. – počinje zasjedanje Generalnih staleža (nisu bili sazvani od 1614.). treći stalež uz pomoć nižeg svećenstva zatražio pojedinačno glasanje, a ne glasanje po staležima; kada su privilegirani staleži to odbili, proglasio se jeinim predstavništvom francuskog naroda, i njegovi su se zastupnici zakletvom u dvorani za loptanje 20.6. 1789. obvezali se neće razići dok Francuskoj ne donesu ustav.
- 14. srpnja 1789. – juriš na Bastilleu
- rujan 1791. – rujanski Ustav – narodu pripada ustavotvorna vlast
- 4. 8. 1789. – odluka Narodne skupštine o ukidanju feudalnog poretka i desetine
- listopad i studeni 1789. – razvlašćivanje katoličke crkve kao aristokratsko – društvene korporacije
- 26. 8. 1789. – Deklaracija o pravima čovjeka
- travanj 1792. – objava rata Austriji
- 10.8. 1792. – juriš Komune na Tuilerije
- rujan 1792. – ukidanje monarhije i izbor republikanskog Narodnog konventa
- siječanj 1793. – pogubljenje kralja
- ljetno 1793. – vlast preuzimaju jakobinci pod vodstvom Robespierrea
- 1793 - 1794 – Dantov teror; pozivajući se na opću volju, uz pomoć trupa odanih režimu i revolucionarnih sudova, vodio je Komitet javnog sasa, koji je imao diktatorske ovlasti za borbu protiv rojalista i umjerenih republikanaca – uvodi se revolucionarni kalendar
- srpanj 1794. – skupina ugroženih članova Konventa srušila je i pogubila Robespierrea i njegove pristalice
- ljetno 1795. – novi ustav; slaba izvršna vlast Direktorija i dvodomna zakonodavna skupština birana na temelju određenog cenzusa
- 1790. – u Engleskoj Edmund Burke «Odjeci revolucije u Francuskoj» - razračunvanje s francuskom revolucijom

1792. – 1797. – prvi koalicijski rat (Pruska, Velika Britanija, Španjolska, njemački i talijanski teritoriji i Austrija, Švedska, Portugal i Napulj protiv Francuske); 1795. mir s Pruskom
1797. ostaje samo Austrija te ona mora u Italiji u Campo Formiju kod Udina odreći se nizozemskih i talijanskih posjed, a potajno od Njemačkog carstva i lijeve obale Rajne
1801. lijeva obala Rajne pripojena Francuskoj
1798. – Englezi uništili Francusku flotu
9. 11. 1799. – Napoleon obara Direktorij i postaje prvi konzul (vojni udar)
1798. – 1799. Napoleonov pohod na Egipat
1799. – 1802 – drugi koalicijski rat (V.B., Austrija, Napulj, Portugal, Turska protiv Francuske)
1804. – Napoleon plebiscitom postaje car Francuske
1805. – treći koalicijski rat (V.B., Rusija, Austrija, i Švedska protiv Fr.) bojeda Nelsonove flote kod Trafalgara; Napoleonova pobjeda nad Rusijom i Austrijom kod Austerlitca; u Bratislavi mir između Francuske i Austrije
1806. – pod Napoleonovi protektoratom osnovan Rajnski savez od 16 južnonjemačkih kneževina, nakon čega se car Franjo II. odriče naslova cara Svetog Rimskog Carstva njemačkog naroda – Napoleonova kontinentalna blokada (do 1813.)
1806. – 1807. Rat Francuske protiv Rusije i Pruske; završava mirom u Tilsitu
1807. – 1809. – Napoleon osvaja Španjolsku i Portugal (narodni ustanak protiv Fr.)
1807. – 1814. – Unutarnja obnova Pruske; Steinove i Hardenbergove reforme
1808. – Erfurtski kongres (Napoleon se sastaje sa Ruskim carem Aleksandrom I. i nekom njemačkim vladarima)
1809. Napoleonova pobjeda nad Austrijancima kod Wagrama; mir u Schonbrunnu – Napoleon ukida Dubravačku Republiku; od djela hrv. i slo. zemlja formira Ilirsku provinciju (to je vraćeno Austriji odredbama Bečkog kongresa 1815.)
1810. – 1824. – borba za nezavisnost španjolskih kolonija u Srednjoj i Južnoj Americi
1812. – Napoleonov pohod na Rusiju
1813. – početak oslobodilačkog rata protiv Napoleona; poraz N. u «bitki naroda» kod Leipziga
1814. – saveznici ulaze u Pariz; N. abdicira i odlazi na zatočeništvo na Elbu; povratak Bourbona u Fr.; prvi pariški mir – Norveška i Švedska se ujedinjuju u personalnu uniju
1814. – 1815. – Bečki kongres za novo uređenje Europe; osnovan Njemački savez (35 njem. Suverenih zemlja i 4 grada); proglašeno Ujedinjeno Nizozemsko kraljevstvo
1815. – Napoleonov povratak u Fr. (sto dana); poraz kod Waterlooa; 18.6. zatočen na Sv. Helenu; drugi pariški mir – Rusija, Pruska i Austrija osnivaju Svetu Alijansu
1821. – kongres Svete Alijanse u Ljubljani
1821. – 1829. – Grčki oslobodilački rat protiv Turske; 1829. mirom u Jedrenu Turska priznaje neovisnost Grčke
1822. – Brazil objavljuje svoju neovisnost od Portugala
1823. – Monroeova doktrina protiv mješanja Europe u američke poslove
1825. – ustanak dekabrista u Rusiji radi uklanjanja apsolutizma i kmetstva
1829. – u V.B. katolicima dopušten ulazak u parlament; ukinut zakon o vjerskoj prisezi
1830. – srpanjska revolucija u Fr.; obaranje Bourbona; Luj Filip Orleanski izabran za kralja (kralj – građanin); nezavisnost Belgije od U. Kralj. Nizozemske
1832. – parlamentarna reforma u V.B. proširuje izborno pravo
1833. – osnovana Njemačka carinska unija pod vodstvom Pruske (bez Austrije)
1837. – 1901. Viktorija kraljica V.B. i Irske – prestaje personalna unija između Eng. i Hannovera
1839. ugušen ustanak čartista u V.B.

1839. – 1841. trusko – egipatski rat; rat završava ugovorom o Dardanelima i Bosporu (neturski ratni brodovi nesmiju prolaziti kroz tjesnace u vrijeme mira)
1840. – Novi Zeland proglašen britanskom kolonijom
1840. – 1842. – opijumski rat između V.B. i Kine
1847. – u Švicarskoj rat između 7 katoličkih kantona (Sonderbund) i federalnih snaga
1851. - državni udar Luja Napoeleona u Fr. Izabran za predsjednika na 10 godina
1852. - Luj Napoleon u Francuskoj izabran za cara Napoleona III.
1853. – 1856. Krimski rat – rusko turski rat u koji su 1854. na strani Turske ušle 1829. – U V.B., Fr. i Sardinija
1859. – Rat Sardinije – Pijemonta i Fr. protiv Austrije; Austrija gubi Lombardiju
1861. – borba za ujedinjenje Italije završava osnivanjem Kraljevine Italije
1861. – 1865. – Secesionistički rat u SAD-u između sjevernih i južnih država
1864. – rat Pruske i Austrije protiv Danske: završava mirom u Beču kojim Danska ustupa vojvodine Schleswig i Lauenburg Pruskoj, a Holstein Austriji
1866. – Prusko austrijski rat; mir u Pragu (Austrija pristaje na likvidiranje Njemačkog saveza i stvaranje Sjeveronjemačkog saveza bez Austrije te prusku aneksiju Hannovera, Nassaua, Frankfurta i Schlewig-Holsteina; Austrija gubi Veneciju)
1867. – u Meksiku osuđen na smrt i streljan car Maksimilijan I. (karaj Mek. Carstva osnovanog 1863.); SAD kupuje Aljasku od Rusije; Kanada postaje britanski dominion; Austro-ugarska nagodba
1869. – 1870. – prvi Vatikanski koncil (dogma o nepogrešivosti pape)
1870. – ukidanje Vatikanske države; Rim postaje gl. grad Italije
1870. -1871. – Njemačko – francuski rat; proglašenje republike u Fr.; 18.1.1871. pruski kralj Vilim I. proglašen u Versaillesu za njemačkog cara; Frankfurtskim mirom Fr. prepušta NJ. Elzas i Lotaringiju; Pariška komuna
1873. Antanata triju careva (A.U., Nj. Rus.) na inicijativu Franje Josipa
1875. – V.B. kupuje većinu dionica Sueskog kanala
1877. – 1878. – rusko turski rat u kojem sudjeluju i balk. narodi; završen mirom u San Stefanu čije su odluke revidirane na Berlinskom kongresu; Srb., Crna Gora i Rumunjska dobijaju nezavisnost i teritorijalno proširenje; A.U. dobiva pravo okupacije BIH
1879. – dvojni savez između NJ. i AU
1881. – oživljenje Antante triju careva.
1882. – Dvojnomo savezu pristupa Italija
1884. – 1885. – ugovor o uzajamnom osiguranju između Njemačke i Rusije; Trojni savez između V.B., Italije i AU
1887. – osnivanje njemačkih kolonija; Međunarodna konferencija o Kongu u Berlinu.
- 14.4.1890. – osnovana Panamerička unija
1890. – Vilim II. otpušta Bismarcka s položaja pruskog ministra predsjednika i državnog kancelara, prekinuta personalna unija između Nizozemske i Luksemburga
1891. – papa Leon XIII. Objavljuje enciklik «Rerum novarum»
1891. – 1892. –zaključen Fr.-ruski savez
1894. – 1895. – japansko kineski rat (Kin aje dužna priznati nezavisnost Koreje)
1898. – španjolsko – američki rat; mirom u Parizu Španjolska odstupa SAD-u Kubu, Portoriko, Guam i Filipine
1899. Haška mirovan konferencija – osnovan stalni arbitražni sud u Hagu
1900. – 1901. – «bokserski ustanak» u Kini protiv Europljana – ugušen intervencijom imperijalističkih sila
1904. – «Entente cordiale» između Fr. i VB.
1904. – 1905. rusko japanski rat; mir u Portsmouthu (Rusija ustupa Japanu Port Arthur i južni Sahalin te priznanje Koreju kao jap. Interesno područje)

1905. – Norveška se odcjepljuje od Švedske
1905. – 1906. – prva demokratsko buržujaska revolucija u Rusiji; prvi sukob NJ. i FR. oko Maroka (ostaje neovisan ali posaje Fr. Šp. Interesna sfera)
1907. – druga Haška mirovna konferencija (poboljšanje četvrte konvencije o zakonima i običajima rata na kopnu donesenih 1899.)
1908. – revolucija mladoturaka u Osm. Carstvu; AU anektira BiH; Bugarska postaje samostalna kraljevina
1910. – u Portugalu oborena monarhija i proglašena republika; Japan anektira Koreju
1911. – drugi NJ. FR. sukob oko Maroka (Fr. dobiva Maroko a Nj. djelove ekvator. Afr.)
1911. – 1912. – revolucija u Kini; Sun Jat-sen proglašava republiku
1912. – 1913. – prvi balkanski rat: Bug., Srb., Grč., i Crna Gora protiv Turske: drugi balkanski rat : Srb, Crna gora, Grčka i Turska pobjeđuju Bugarsku koja je svojatala Makedoniju za sebe (mir u Bukureštu – rumunjska dobiva Dobrudžu, a Turska Jedrene) potvrđena nezavisnost kneževine Albanije pod pokrovit. Velikih sila

1807. Fultonov parobrod
1819. prvi parobrod «Savannah» preplovio Atlantik
1825. prva željeznička pruga u Engleskoj
1837. Samuel Morse izumio telegraf
1848. Marx i Engels «Komunistički manifest»
1855. Bessemerov postupak za dobivanje čelika iz rastaljenog sirovog željeza
1859. Darwin «O podrijetlu vrsta pomoću prirodnog odabira»
1861 Reis izumio telefon
1869. završen sueski kanal
1879. Edison – žarulja
1889. Druga internacionala
1895 Alfred Nobel osniva Nobelovu zakladu
1896. prve moderne olimpijske igre
1903. braća Wright prvi let letjelicom na motorni pogon
1914. dovršen Panamski kanal